చైనా ఆర్థికాభివృద్ధి - సింహావలోకనం

నేను మాట్లాడేదానికి పౌరహక్కుల సంఘానికి ఏమీ సంబంధం లేదు. ఇవి కేవలం నా వ్యక్తిగత అభిప్రాయాలు మాత్రమే. చైనా ఆర్థికాభివృద్ధి - సింహావలోకనం అని అన్నారు. కొంతవరకు విఠల్‌రాజన్‌గారు ఆ కర్తవ్యాన్ని తను మాట్లాడే క్రమంలో పూర్తి చేశారు. చైనా ఆర్థికాభివృద్ధి, వారి ఆర్థిక వ్యవస్థలో జరిగినటువంటి పరిణామాలు చెప్పారు. సమస్య ఎక్కడ వస్తుందంటే చైనాలోగానీ, కమ్యూనిస్టు పార్టీలు పరిపాలించిన ఏ దేశంలోనైనాగాని వాస్తవంగా ఏం జరిగిందో తెలుసుకోవడంలోనే చాలా ఇబ్బందులు ఉంటాయి. ఆ దేశాల్లోపల - పత్రికా స్వేచ్ఛ అని మనం ఏదైతే ఇక్కడ అలవాటుపడి ఉన్నామో, దాంట్లో ఎన్ని పరిమితులు ఉన్నప్పటికీ, అటువంటి పత్రికా స్వేచ్ఛ లేకపోవటం - పత్రికా స్వేచ్ఛే కాదు - మేధావులకి గానీ, రచయితలకి గానీ, విశ్లేషకులకు గానీ తమ అభిప్రాయాలను స్వతంత్రంగా చెప్పే స్వేచ్ఛ అన్ని సందర్భాలలో లేకపోవటం పెద్ద సమస్య.

అయితే అసలే లేదని కాదు, అది రకరకాల మోతాదుల్లో, ఒక్కో దేశంలో ఒక్కోరకంగా ఉంది. మొత్తానికి పరిమితులైతే ఉన్నాయి ఆ స్వేచ్ఛ మీద. వాళ్ళకు అంటే దేశం లోపల ప్రొఫెసర్‌లు అయినవాళ్ళకు కూడా పూర్తి సమాచారం అందుబాటులో లేకపోవటం - మన దేశంలో ఉందని కాదు - కాని ఈ మాత్రం కూడా చాలా సందర్భాలలో ఆ దేశాల్లో మేధావులకు అందుబాటులో లేకపోవటం వల్ల, ఆ దేశాన్ని పరిపాలించిన వాళ్ళు తమ గురించి తాము ఏమి చెప్ప దల్చుకుంటారో దాన్నే మనం ఆ దేశ చరిత్రగా స్వీకరించేటటువంటి ప్రమాదం ఉంటుంది. లేదా బయటనుంచి పోయినవాళ్ళు, విదేశీ పర్యాటకులు - వాళ్ళు సానుభూతి పరులు కావచ్చు, వ్యతిరేకులు కావచ్చు, వాళ్ళు 2 నెలలో, 3 నెలలో లేదా సంవత్సరానికి రెండు నెలలు చొప్పున నాలుగేళ్ళో, ఐదేళ్ళో అక్కడ గడిపి తాము చూడగలిగింది చూసి.... అక్కడ కూడా

మళ్ళీ వాళ్ళను పూర్తిగా చేతులు, కాళ్ళు కట్టి పడేస్తారని కాదు కానీ స్వేచ్ఛగా దేశంలో ఎక్కడికైనా పోవచ్చు, ఏ విషయాన్ని అయినా తెలుసుకోవచ్చు అనేంత పూర్తి స్వేచ్ఛ చైనాలో కూడా చాలా సందర్భాలలో లేదు. ఈ అన్ని విషయాలలో రష్యా కంటే, తూర్పు యూరప్ దేశాల కంటే చైనా మెరుగైనప్పటికి పూర్తి స్వేచ్ఛ అయితే అక్కడ కూడా లేదు. అట్లా పోయిన వాళ్లు చాలా మంది ఉదాహరణకు - చైనాలో ఒక దశలో 50వేలు, 60వేలు, 70వేల కమ్యూన్‌లదాకా ఉండేవి - నేను ఫలానా కమ్యూన్ చూస్తాను అని అంటే కొన్ని సందర్భాలలో చూపించేవాళ్ళు, కొన్నింటిని మాత్రం మౌనంగా ఆ అవకాశం కలగనీయకుండా చేసేవాళ్ళు అనే వాళ్ళు. పుస్తకాల్లో రాశారు కూడా. అట్లని పూర్తిగా వాళ్ళకు నిజాలు తెలుసుకొనే అవకాశం రాలేదనేది కూడా వాస్తవం కాదు. చాలా సందర్భాలలో ప్రజలతో మాట్లాడగలిగారు. ఒక ఫ్యాక్టరీలోకి, కమ్యూన్‌లోకి, పొలాలలోకి పోయి మాట్లాడగలిగారు. ఈ సమస్యలు ఉన్నాయి.

చైనా పాలకులు తమ గురించి, తమ విధానాల గురించి తాము చెప్పదల్చు కున్నది లేదా విదేశాల నుంచి వచ్చినటువంటి పరిశీలకులు తమకుండే దృక్పథంతో తాము చూడగలిగినదాన్ని, తాము తెలుసుకోగలిగిన దాన్ని వ్యాఖ్యానించి రాసినవి - ఇవి మన ముందు ఉంటాయి. ఈ విదేశీ పరిశీలకుల్లో మళ్ళీ వ్యతిరేకులు కొంతమంది అయితే, సానుభూతితో చూసినవాళ్ళు కొందరు. ఇందులో రెండురకాలు. మార్క్సిస్టు దృక్పథం ఉన్నవాళ్ళు కొందరు, మార్క్సిస్టులు కాకపోయినప్పటికీ.... మావో ఆలోచన, ఆయన ఆచరణలోని మానవతా అంశాలనుండి - లేదా రొమాంటిసిజం...కాల్పనిక వాదం...అనే మాట మిత్రులు వాడారు - వాటికి చాలా ఉత్తేజితమైనటువంటి వాళ్ళు, ఆ దృక్పథంతో వాళ్ళు చేసినటువంటి వ్యాఖ్యానాలు. ఇట్లా రకరకాల భాష్యాలు, వ్యాఖ్యానాలు మనకు అందుబాటులో ఉన్నాయి. వీటినుంచి తెలుసుకొనే ప్రయత్నం చేయాలి. అంటే వీటి నుంచి అసలైన వాస్తవం తెలుసుకుంటేనే ఉపయోగం. వీటివల్ల ఏం ఉపయోగం లేదు అనుకోవడానికి ఏమీ వీల్లేదు. మనుషులు ఉత్తేజాన్ని పొందటం అయినా, జ్ఞానాన్ని సంపాదించటం అయినా రకరకాల మార్గాల్లో చేస్తుంటారు. ఇప్పుడు విఠల్‌రాజన్‌గారు చెప్పింది - అదే సాంస్కృతిక విప్లవం కాకపోయినా - ఆ ఉత్తేజం, ఆ భావన, ఆ ఆలోచనను - సాంస్కృతిక విప్లవం ప్రచారం చేయగలిగింది ప్రపంచ వ్యాప్తంగా. ఆ ప్రచారం ఇచ్చిన ఉత్తేజమే భవిష్యత్ కార్యాచరణకు మనుషులకు ప్రేరణ కలిగిస్తుంది. అది కూడా ఒక శక్తి కాగలుగుతుంది. అందుకే పొద్దున జ్ఞానసిద్ధాంతాన్ని గురించి చర్చ వచ్చినప్పుడు అంత సింపుల్‌గా పదార్థం, చైతన్యం అంటే సరిపోదు అని అనుకున్నది.

ఇవన్నీ దృష్టిలో పెట్టుకుని చైనా ఆర్థిక పరిణామాల గురించి చెప్పాలంటే 1957 వరకు మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళిక అంతమయ్యేవరకు భారీ పరిశ్రమలకు ప్రాధాన్యం ఇచ్చి, వ్యవసాయ రంగంలో ప్రాథమిక సహకార క్షేత్రాలను నెలకొల్పి, ప్రధానంగా సోవియట్ రష్యాలాగా, సోవియట్ యూనియన్ నుంచి నేర్చుకుందాం అనే ఒక స్లోగన్‌తో కూడా ఆ మొదటి సంవత్సరాల్లో వాళ్ళు చేశారు. ఆ తరవాత 1958-59 Great Leap Forward అని విఠల్‌రాజన్‌గారు ప్రస్తావించారు. కమ్యూన్‌లు చాలా పెద్ద ఎత్తున, చాలా వేగంగా నెలకొల్పటం, ఆ కమ్యూన్‌ల ఆధ్వర్యంలో Walking on Two Legs అనే పాలసీని - అంటే ఒక వైపు పెద్ద పరిశ్రమలు నెలకొల్పుతూ, మరొకవైపు కమ్యూన్‌లోపల చిన్న పరిశ్రమలను చాలా పెద్ద సంఖ్యలో నెలకొల్పుతూ పోవటం - దాన్ని అనుసరించారు. కమ్యూన్‌ల లోపల మళ్ళీ సాంస్కృతిక విప్లవ కాలంలో జరిగినంత కాకపోయినా ప్రాథమిక దశలో సామాజిక సంబంధాల ప్రజాస్వామీకరణ, సమానత్వాన్ని సాధించడం అనండి ఆ ప్రయత్నం, Great Leap Forward తర్వాత ఒక 2, 3 సంవత్సరాలు చేశారు. అప్పుడు క్షామం, విఠల్‌రాజన్‌గారు చెప్పారు - 1960-61 ఆ రెండేళ్ళు ఇబ్బంది పడ్డారు. దాంతోపాటు సరిగ్గా అదే సమయంలో సోవియట్ రష్యా వాళ్ళు తమ ఆర్థిక సహాయాన్ని వెనక్కి తీసుకున్నారు.

మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళిక సమయంలో సోవియట్ రష్యా వాళ్ళు ఇచ్చిన సహాయం చాలా సహకరించింది. కాని వాళ్ళు 1960లో అకస్మాత్తుగా, అర్థాంతరంగా - దాదాపు సగంలో 300 భారీ పరిశ్రమలు నెలకొల్పటానికి సహాయం చేస్తామని 150 నెలకొల్పిన తరవాత - వాళ్ళు వెనక్కి వెళ్ళిపోయారు. ఆ పెట్టుబడి, ఆ సాంకేతిక పరిజ్ఞానం దానిని ఉపయోగించుకొని తర్వాత కాలంలో - సోవియట్ రష్యాలో ఒకప్పుడు అనుసరించిన New Economic Policy లాంటిదే - 1961 నుంచి 64, 65 దాకా చైనాలో అనుసరించి Great Leap Forward అప్పుడు తీసుకువచ్చిన మార్పును కొంతవరకు వెనక్కు తీసుకొనిపోయారు. దాని తరవాత సాంస్కృతిక విప్లవంలో Great Leap Forward కంటే ఇంకా ఎక్కువగా - అంటే మామూలుగా Right Policies అని, Left Policies అని అంటుంటారు - Right Policies ను ఆశ్రయించటం, చివరకు సాంస్కృతిక విప్లవం విఫలమైపోయిన తరువాత క్రమక్రమంగా మెట్టు మెట్టుగా ఈ రోజు చైనా ప్రపంచంలోని పెద్ద ఆర్థికశక్తి అని కాదు కానీ, ఒక శక్తివంతమైన, స్థిరమైన ఆర్థిక వ్యవస్థ కలిగిన శక్తిగా పాశ్చాత్య గుత్త పెట్టుబడిదారీ సంస్థలను చాలా ఆకర్షిస్తోంది. అక్కడ బ్రహ్మాండమైన మార్కెట్ ఉంది. కోట్లాది ప్రజానీకం ఉన్నారు. వాళ్ళకు కొనుగోలు

శక్తి ఉంది. మనం ఇక అమ్మడమే తరువాయి అనేటటువంటి ఒక అభిప్రాయం వాళ్ళకి ఇచ్చింది. International Monetary Fund దగ్గర, ప్రపంచ బ్యాంకు దగ్గర చాలా పెద్ద ఎత్తున అప్పులు తీసుకుంటున్నది ఇవ్వాళ చైనా. GATT లో సభ్యదేశంగా ఉన్న భారతదేశం డంకెల్ ప్రతిపాదనలపైన సంతకం చెయ్యాలా, వద్దా.... చెయ్యటం తప్పు అని మనం అంటూ ఉండగా GATT లో సభ్యత్వం కూడా లేని చైనా అప్పుడే డంకెల్ ప్రతిపాదనలను ఒప్పుకుంటున్నాం అని ప్రకటించేసింది. ఇదీ సింహావలోకనం అంటే. రెండు వాక్యాల్లో చెప్పాలంటే ఈ 40 సంవత్సరాల పరిస్థితి ఇది.

మళ్ళీ వెనక్కిపోదాం. దీన్నంతా ఏ చట్రంలో చూడాలి అని అంటే పవర్ స్ట్రగుల్‌గా చూడొచ్చు. రాజకీయాలు ఉన్నంత కాలం పవర్ స్ట్రగుల్ ఉంటుంది కదా. అట్లా చూడొచ్చు. లేదా ఒక సుందర స్వప్నాన్ని వాస్తవం చెయ్యాలి అనే ఆకాంక్ష, దాని సాకారం కోసం జరిగిన ప్రయత్నం - అది కూడా ఒక అంశంగా ఉంది. లేదని ఏమీ కాదు. అట్లా చూడొచ్చు. కానీ వాస్తవంగా చైనా పరిపాలకులు ఎదుర్కొన్నటువంటి సమస్యలు పవర్‌స్ట్రగులైనా, లేకపోతే ఒక సుందర స్వప్నాన్ని అక్కడ వాస్తవం చేసే ప్రయత్నమైనా - ఈ రెండింటిలో ఏదైనా సరే - ఏ నిర్దిష్టమైన సందర్భంలో వాటినివాళ్ళు అమలు చేశారు అనేది తీసుకొంటే నేలమీద కాళ్ళు నిలబెట్టి ఆలోచించిన వాళ్ళం అవుతాం. అది ఏమిటీ అంటే చైనాను ఒక ఆధునిక, పారిశ్రామిక దేశంగా మార్చే ప్రయత్నం. మార్క్స్ సోషలిజాన్ని గురించి ఆలోచించినప్పుడు, భావించినప్పుడు, సిద్ధాంతం చేసినప్పుడు, అప్పటికి ఉత్పత్తి శక్తులు బాగా అభివృద్ధి చెంది ఉండి ఇక పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థలో, పెట్టుబడిదారీ ఉత్పత్తి సంబంధాల చట్రంలో ఉత్పత్తి శక్తుల పురోగమనం సాధ్యం కాదు అనుకున్నప్పుడు, ఇంకా పురోగమనం కావాలి అనే ఆకాంక్ష ఏ వర్గాల్లో అయితే సమాజంలో ఉంటుందో వాళ్ళు నూతన రాజ్యాన్ని, నూతన వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేస్తారు, ఆ కార్మిక వర్గం ఏర్పాటు చేస్తుంది అని భావించాడు. కాబట్టి అట్లా ఆ కార్మిక వర్గానికి లేకపోతే కార్మిక వర్గ పార్టీకి రాజ్యాధికారం వచ్చిన తరవాత దేశాన్ని ఏరకంగా ఆర్థికంగా అభివృద్ధి చేస్తుంది అనేది మార్క్స్‌కు సమస్య కాదు. ఆయన ఆ ప్రశ్న వేసుకోలేదు. ఆయన చట్రంలో ఆ ప్రశ్నే లేదు.

కాని వాస్తవానికి ఇప్పటివరకు కమ్యూనిస్టుపార్టీలు విప్లవం అనే దానిమీద అధికారానికి వచ్చిన అన్ని దేశాలలో కూడా ఎదుర్కొన్న సమస్య - ఒక వెనుకబడిన దేశాన్ని ఏరకంగా ఒక ఆధునిక దేశంగా మార్చాలి అని. దీనికి జవాబు ఎక్కడా మార్క్స్ రచనల్లో దొరకదు. ఒక వెనకబడిన దేశాన్ని కమ్యూనిస్టుపార్టీ అధికారంలో ఉండి కార్మిక

నియంతృత్వం అనే పేరు మీద పరిపాలన చేస్తూ ఏ రకంగా ఒక ఆధునిక దేశంగా మార్చాలి అనేది ప్రశ్న. ఈ మార్పేక్రమంలో దాన్ని సోషలిస్టు దేశంగా కూడా, సోషలిస్టు వ్యవస్థగా కూడా నిర్మాణం చెయ్యాలి. అది వెంటనే జరగాలా? కొంత దశ వరకు పెట్టుబడిదారీ నమూనాలో కమ్యూనిస్టుపార్టీ అధికారం కింద అభివృద్ధి జరిగిన తర్వాత, ఆ తర్వాతనే సోషలిజానికి పరిణామం చెందాలా? మొదటి దశనుండి రెండో దశకు ఎంత వేగంగా మారాలి? ఇవన్నీ కూడా దాదాపు ట్రాట్స్కీ, మెన్షివిక్‌లు, లెనిన్‌లు సంఘర్షించుకున్న కాలం నుంచి మొన్నటి వరకు చర్చగా సాగుతూనే ఉంది. ఆ పోలెమిక్స్‌లోకి మనం పోవాల్సిన అవసరం లేదు.

అంటే కమ్యూనిస్టు విప్లవం అనే పేరు మీద రాజ్యాధికారానికి వచ్చినటువంటి కమ్యూనిస్టుపార్టీలు ఎదుర్కొన్న సమస్య సోషలిజాన్ని అత్యధికంగా అభివృద్ధి చెందినటువంటి ఉత్పత్తి సాధనాల ప్రాతిపదిక మీద నిర్మాణం చెయ్యటం కాదు...అసలు ఉత్పత్తి సాధనాలను, ఉత్పత్తి శక్తులను ఏరకంగా ఆధునీకరించాలి? ఏ రకంగా ఒక ఆధునిక దేశాన్ని తయారు చెయ్యాలి? ఆ తయారు చేసే క్రమంలో ఏ రకంగా సోషలిజాన్ని నిర్మించాలి? లేకపోతే పూర్తిగా ఆధునిక దేశం అయిపోయేంతవరకు ఆగి ఆ తర్వాత సోషలిజాన్ని నిర్మాణం చేయవలసి ఉంటుందా? సోషలిజాన్ని నిర్మాణం చేసే ప్రయత్నం, ఉత్పత్తి శక్తుల ఆధునీకరణ, పెంపుదల - ఈ రెంటికి మధ్య ఉండే సంబంధం ఏమిటి? మొదటిది ఎక్కువ వేగంగా చేస్తే రెండోది వెనుకబడి పోతుందా? రెండోది వేగవంతం చేస్తూ పోతే మొదటిది పూర్తిగా కుంటుబడి పోతుందా? ఈ ప్రశ్నలు రష్యా విప్లవంలోనూ, ఆ తరవాత విప్లవాలు జరిగిన అన్ని దేశాల్లోనూ, చైనాలో కూడా వస్తాయి. వీటి గురించి అభిప్రాయబేధాలు, వీటి గురించి ఘర్షణ చాలా జరిగాయి. ఇదొక వర్గ సంఘర్షణ అని చెప్పి మావో సిద్ధాంతీకరించాడు కూడా. అయితే దాన్ని వర్గ సంఘర్షణ అనుకోవాలా? లేకపోతే సోషలిజం నిర్మాణానికి సంబంధించి ఒక వెనకబడిన దేశంలోని రెండు భిన్న పంథాలుగా మాత్రమే అనుకోవాలా అనేది ప్రశ్న. మిత్రులు వేసిన కరపత్రంలో కూడా ఇవన్నీ ఉన్నాయి. చైనా ఎట్లాంటి దేశం? 1949లో అక్కడ కమ్యూనిస్టు పార్టీ అధికారంలోకి వచ్చినప్పుడు ఆ వెనకబాటుతనాన్ని మనం కూడా ఊహించలేం. అంత వెనకబడిన దేశం. మనకి కనీసం ఒక కేంద్రంగా బ్రిటీషు రాజ్యం పరిపాలించింది. వాళ్ళ అవసరాల కోసం అయినా, ఎగుమతి దిగుమతి అవసరాల కోసం అయినా - రైల్వే లైన్లు, కాలువలు, అక్కడక్కడా హార్బర్లు, కొన్ని ఫ్యాక్టరీలు

ఏర్పాటు చేశారు. వాళ్ళకు దళారులుగా ఉన్నటువంటి మన దేశ వ్యాపారస్తులు మేం కూడా ఫ్యాక్టరీలు పెట్టుకుంటామని చెప్పి అహ్మదాబాద్‌లోనూ మరొకచోటా నూలు మిల్లులు పెట్టారు, బట్టల మిల్లులు పెట్టారు.

చైనాలో అటువంటిది కూడా ఏమీలేదు. బయటినుంచి - ఇంగ్లాండ్‌గాని, ఫ్రాన్స్‌గాని, జపాన్‌గాని ఈదేశాలు స్థానికంగా ఉన్నటువంటి బాగా దిగజారిపోయిన ఫ్యూడల్ ప్రభువుల అండతో చైనాను చాలా ఘోరంగా దోచుకోవడం జరిగింది. పూర్తిగా మన నిజాం నవాబులాంటి ఒక ప్రభువు వాళ్ళని పరిపాలించాడు. స్థానికంగా ఆయనకు అధికారం లేనిచోట ఈ వార్‌లార్డ్సులు పరిపాలించేవాళ్ళు.

ఒక ఉదాహరణ చెప్పాలంటే చైనా భూభాగం భారతదేశం కంటే చాలా ఎక్కువ. అయినా 1947నాటి భారతదేశాన్ని, 1949నాటి చైనాని పోల్చి చూసుకుంటే మనకున్న రైల్వేలలో 3వ వంతు మాత్రమే చైనాకు ఆనాడు ఉండింది. రోడ్లు అయినా అంతే, కాలువలైనా అంతే, పరిశ్రమలైనా అంతే. ఆ స్థితిలో చైనా ఉంది. వ్యవసాయరంగం మీద విపరీతమైన జనాభా ఒత్తిడి. మనకున్నంత సాగు యోగ్యమైన భూమి చైనాలో లేదు. చాలా భాగం వ్యవసాయానికి పనికిరానటువంటి విపరీతమైన చలి ప్రదేశాలు, కొండ ప్రదేశాలు. అటువంటి భూమి కూడా చైనాలో ఎక్కువ ఉండేది. భూస్వాములు అంటే జనాభాలో 10 శాతం మాత్రమే ఉండే భూస్వాములు 70 శాతం భూమి కలిగి ఉండే వాళ్ళు అని అంటారు కానీ, అక్కడ 20 ఎకరాలు ఉంటే భూస్వామే. వందల, వేల ఎకరాలు ఉన్నవాళ్ళు కూడా ఉండి ఉండవచ్చునుగాని, 20 ఎకరాలు ఉన్నవాడిని కూడా పెద్ద భూస్వామిగా భావించేటటువంటి పరిస్థితి చైనాలో ఉండింది. మనకు హిందూ సివిల్ చట్టంలో ఉన్నట్టే వాళ్ళకి కూడా తండ్రి ఆస్తి కొడుకులందరికీ సమానంగా పంచడమనేది ఉంది కాబట్టి ఆ భూమి మళ్ళీ మళ్ళీ ముక్కలుగా అయిపోవడం, వాళ్ళు ఎవరికైనా కౌలుకి ఇస్తే, ఆ రైతు కూడా తన కొడుకులకు దాన్ని కౌలుగానే చిన్న చిన్న ముక్కలుగాచేసి ఇవ్వడం జరిగేది. దాన్ని వాళ్ళు రిబ్బన్స్ అంటారు. అంటే రిబ్బన్‌లాగా సన్నగా పొడుగ్గా ఉంటుంది ఒక్కొక్క ప్లాటు కూడా. అది సొంత భూమి కావచ్చు లేకపోతే కౌలుకు తీసుకున్నది కావచ్చు. అది ఎంత సన్నగా ఉంటుంది అంటే కాడికి ఎద్దుల్ని కడితే ఒక ఎద్దు ఒకరి పొలంలో ఉంటే పక్క ఎద్దు రెండవవాడి పొలంలో ఉంటుందట. అంత పల్చటి కారిడార్ లాంటి, రిబ్బన్‌లాంటి భూభాగాలు సేద్యం చేసే వాళ్ళు.

ఇటువంటి వ్యవసాయక పరిస్థితుల్లో, పూర్తిగా వెనకబడిన పారిశ్రామిక పరిస్థితులలో ఒక ఆధునిక దేశంగా చైనాను ఏరకంగా తీర్చి దిద్దాలి అనేది అప్పుడు వాళ్లముందున్న ప్రశ్న. రష్యాలో ఇదే ప్రశ్న 1917లో వచ్చింది. తర్వాత చైనాలో వచ్చింది. వియత్నాంలో వచ్చింది. అన్ని దేశాలలోనూ తరతమ బేధాలతో ఇదే ప్రశ్న వచ్చింది. ప్రాథమికంగా వాళ్ళకు ఏమి కావాలంటే పెట్టుబడి సమీకరణ బాగా కావాలి. పరిశ్రమలు పెట్టడానికైనా, వ్యవసాయాన్ని ఆధునీకరించడానికైనా, ప్రాజెక్టులు కట్టడానికైనా, రిజర్వాయర్లు కట్టడానికైనా, రోడ్లకు, రైల్వే లైన్లకు, టెలిఫోన్‌లకు - వీటికి పెట్టుబడి కావాల్సి ఉంటుంది. ఈ పెట్టుబడి ఎక్కడినుంచి రావాలి అనేది వెనుకబడిన దేశాల ఆధునీకరణలో చాలా ప్రధానమైనటువంటి సమస్య. దీనిని రష్యాలో ఒక రకంగా పరిష్కారం చేశారు. ఏం చేశారు అనంటే బలవంతంగా రైతాంగాన్ని సహకార వ్యవసాయంలోకి తోసి వాళ్ళు పండించిన పంటలో అతి తక్కువ మాత్రమే వాళ్ళ దగ్గర ఉండనిచ్చి మిగిలినదంతా కూడా ప్రభుత్వం తీసేసుకొని, ఆ తీసుకొన్న ధాన్యాన్ని రకరకాల రూపాల్లో పెట్టుబడిగా మార్చి దేశపారిశ్రామికీకరణకు ఉపయోగించారు. దానితోపాటు రష్యాలో రైతాంగం మీద స్టాలిన్ ఆధ్వర్యంలో విపరీతమైనటువంటి హింస ప్రయోగించటం జరిగింది.

కమ్యూనిస్టులు అధికారంలోకి వచ్చిన అనేక ఇతర దేశాల్లో కూడా ఇటువంటివి జరిగాయి. మనబోటి దేశం సమస్య కూడా ఇదే. రాజకీయ వ్యవస్థ వేరే కావచ్చు. మనదేశం ఏం చేసిందంటే బ్రిటిష్‌వాళ్ళ కాలం నుంచి మిగిలిపోయినటువంటి విదేశీ మారక ద్రవ్యంను, ఆ తరవాత వేరే ఒక రూపంలో రైతాంగం ఉత్పత్తులకు - ఇప్పుడు శరద్‌జోషిలాంటి వాళ్ళు ఎప్పుడూ వాదిస్తూ ఉంటారు - భారతదేశం పారిశ్రామికీకరణ కోసం రైతులకు గిట్టుబాటు ధరలు లేకుండా చేశారని. రష్యాలో స్టాలిన్ బలవంతంగా చేస్తే మీరు మార్కెట్ ద్వారా చేస్తున్నారని. ఆ రకంగా రైతులకు తక్కువ మొత్తాలు చెల్లించి పెట్టుబడిరూపంలో దాన్ని పారిశ్రామికీకరణ కోసం వాడుకోవటం, విదేశాల నుండి అప్పులు తీసుకోవటం, ఇంకా ఎక్కువ అప్పులు తీసుకోవటం, అవి తీర్చలేక చెల్లింపుల లోటువస్తే మళ్ళీ IMF నుంచి అప్పులు తీసుకోవటం - ఆ రకమైన దాన్ని మనం కొనసాగిస్తూ ఉన్నాం.

చైనాలో కూడా మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళిక అప్పుడు తమ దగ్గరున్న పెట్టుబడి అంతా పెట్టేసి రష్యా నమూనాలో భారీ పరిశ్రమలకు ప్రాధాన్యం ఇస్తూ తయారు చేశారు. వ్యవసాయరంగంలో ఏం చేశారంటే పెద్ద ఎత్తున సహకార క్షేత్రాల్ని వెంటనే

ఏర్పాటు చెయ్యకుండా ఐదేసి, పదేసి కుటుంబాల వాళ్ళను కలిపి ఒక ప్రయోగం చేశారు. వాళ్ళలో ఒకరికి ఎడ్లు ఉంటే నాగలి ఉండదు. ఒకరికి నాగలి ఉంటే ఎడ్లు ఉండవు. ఒకరికి విత్తనాలు ఉండవు. మీరు Mutual Aid Teams అని చెప్పి పరస్పర సహకారంతో ఒకరికొకరు అప్పు ఇచ్చుకొని కావాల్సిన పరికరాలు తీసుకొని వ్యవసాయం చేసుకోండి - వచ్చిన ఫలితాన్ని మీకు ఉండేటటువంటి భూమి జాగానుబట్టి మీరు పంచుకోండి అనేది ప్రారంభించారు. అక్కడ నుంచి ఒక్క అడుగు ముందుకు పోయి కిందిస్థాయి సహకార క్షేత్రాలను ఏర్పాటు చేశారు. 20 కుటుంబాలు, 30 కుటుంబాలు, 40 కుటుంబాలు కలిసి తమ భూమిని ఉమ్మడిగా సాగుచేసుకుంటూ వచ్చిన పంటను పంచుకునేటప్పుడు ఎవరి భూమి ఎంత ఉండింది అనేదానిని బట్టి వాటాలు నిర్ణయించుకొని పంచుకుంటారు. అంతకంటే పై స్థాయిలోని సహకార క్షేత్రాలు - నూరు కుటుంబాలు కావచ్చు, నూట యాభై కుటుంబాలు కావచ్చు - తమకున్న భూమిని, తమకున్నటువంటి ఉత్పత్తి పరికరాలను ఉమ్మడిగా పెట్టుకుంటాయి. అయితే ఎవరి భూమి ఎంత ఉండింది అనే విషయాన్ని పక్కకుపెట్టి చేసిన పనిని బట్టి ప్రతిఫలాన్ని తీసుకొంటారు. ఇవన్నీ కూడా ఒక రోజులో అయిపోయేవి కావు. ఒక క్రమంలో అట్లా ముందుకుపోతారు. అయితే ఇప్పటివరకు ఎవరికైనా సరే ఈ సహకార క్షేత్రం నుండి బయటకు వెళ్ళిపోయే స్వేచ్ఛ ఉంటుంది. నా భూమి నాకు ఇచ్చేయండి, నేను దాంట్లో ఉండను అని కొట్లాటలు వస్తే వెళ్ళిపోయే స్వేచ్ఛ ఉంటుంది. కొన్ని చోట్ల ఆ స్వేచ్ఛ ఉండదు. ఈ రకమైనటువంటి పద్ధతిలో క్రమంగా సహకార క్షేత్రాలు పెంపొందించుకుంటూ పోయారు. దీనివల్ల ఏం జరిగింది అంటే వ్యవసాయ రంగంలో పెట్టుబడి లేమి మొదట్లో చాలా ప్రధానమైన సమస్య కాబట్టి, పెట్టుబడి ఎక్కువ పెట్టవలసిన అవసరం లేకుండా వ్యవసాయాన్ని క్రమంగా అభివృద్ధి చేయడానికి అది దోహదం చేసింది. అయితే ఇది సరిపోదు. సరిపోకపోతే తర్వాత ఏమి చెయ్యాలి? చాలా పెద్ద ఎత్తున పెట్టుబడి సమీకరణ జరగాలి. దేశం ఆర్థిక పురోగమనం కోసం, దాన్ని ఏరకంగా చెయ్యాలి అన్న ప్రశ్న వచ్చింది.

ఈ మధ్యకాలంలో ముఖ్యంగా చైనా అనుభవం తరువాత Development Econ- omics అనేదాంట్లో ఇవ్వాళ ఒక సిద్ధాంతంగానే వస్తున్నది ఏమిటంటే తమ జీవితాలను బాగు చేసుకునే క్రమంలో మనుషులు చైతన్యవంతంగా పాల్గొంటే వారిలో ముందుకు వచ్చేటటు వంటి ఉత్తేజం కాని, ఉత్సాహం కాని ఎక్కువగా ఉంటుందని. దానివల్ల వాళ్ళు కూలికోసం చేసే శ్రమకంటే ఎక్కువ శ్రమ చేస్తారు. తమకోసమే కాబట్టి,

తమ భవితవ్యం కోసమే కాబట్టి వాళ్ళు ఉచితంగా కూడా చేస్తారు. వెనుకబడిన దేశాలు విదేశాలనుంచి పెట్టుబడి దిగుమతి చేసుకోవడమో, లేకపోతే రైతాంగం నుంచి తక్కువ ధరకు ఇచ్చి ధాన్యాన్ని తీసుకొని దాన్ని పెట్టుబడిగా వాడుకోవడమో, వీటికంటే పేద ప్రజానీకంలో తమ జీవితాలు తాము బాగు చేసుకోవటంలో, దాంట్లో భాగం పంచుకోవటంలో ఉండేటటువంటి ఉత్సాహం ఏదైతే ఉంటుందో అదే పెట్టుబడి అవుతుంది అనేది ఇవ్వాళ Development Economics లో ఒక సూత్రంగా ఉంది. చైనాలో కూడా దీన్ని అమలు చేసే ప్రయత్నం చేశారు. నేనెందుకు చెబుతున్నానంటే దీంట్లో పవర్ స్ట్రగుల్ లేదా....The Great Leap Forward అంటే 1957 తరవాత దశ లేనే లేదా అంటే ఉండొచ్చు. ఎందుకంటే చాలా వివరాలు మనకు తెలియనివి క్రమక్రమంగా ఇక్కడొకటి, అక్కడొకటి బయటకు వస్తూంటాయి. ప్రజలను ఉత్తేజితులు చేయడం ద్వారా దేశాన్ని అభివృద్ధి చేయటం అనే అంశంతో సంబంధం లేని విషయాలు కూడా ఉండొచ్చు. ఆర్థిక పురోగమనంతో సంబంధం ఉన్నటువంటి ఒక ఆదర్శవంతమైన ఊహ మావోలో ఉంటే ఉండవచ్చు. అప్పుడు కూడా మౌలికమైనటువంటి ఒక ఆర్థిక క్రమంలో ఉంది చైనా. ఆ క్రమంలో ప్రాథమిక పెట్టుబడి సమీకరణ ఏ రకంగా జరగాలి అనే ప్రశ్నకు జవాబుగా ఇది ముందుకు వచ్చింది. దాంతో ఇతర అంశాలు కూడా ఏవైనా ముడిపడి ఉండవచ్చును. మనం మరీ కళ్ళు మూసుకొని భ్రమలతో, ఆదర్శవంతంగా ఆలోచించాల్సిన అవసరమూ లేదు, మరీ Cynical గా ఆలోచించాల్సిన అవసరం కూడా లేదు. Great Leap Forward అనేటటువంటి రెండో దశలో అంటే 1957 తరవాత వ్యవసాయ సహకార క్షేత్రాల్లోకి దాదాపు నూటికి 80 శాతం రైతాంగం వచ్చేశారు. సహకార క్షేత్రాల్లోంచి ముందుకుపోయి గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో కమ్యూన్‌ల ఏర్పాటు కూడా చేసుకున్నారు. ఒక కమ్యూన్ అంటే కేవలం వ్యవసాయ అవసరాల కోసం భూమిని సమిష్టిగా కలిగిఉండి మీ పశువులు, మా పశువులు, మీ నాగలి, మా నాగలి కలిపి దున్నుకోవడం అని మాత్రమే కాకుండా ఆ వచ్చేటటువంటి పంట, ఉత్పత్తి నుంచి చేసిన పనిని బట్టి వర్క్ పాయింట్స్ లెక్కపెట్టి, దాని ప్రకారం ఫలితం ఇచ్చి ఆ మిగులు ఏవైతే ఉంటుందో దాన్ని తనకు తానే నిర్వహించుకొనే యూనిట్. వాళ్ళవరకు వాళ్ళే ఒక గవర్నమెంట్. ఆ మిగులులో కొంత పన్ను ప్రభుత్వానికి కడతారు. అది ప్రభుత్వానికి బయట పారిశ్రామిక రంగంలో పెట్టుబడిగా పనికొస్తుంది. కాని స్థానికంగా వ్యవసాయ రంగానికి సంబంధించినంతవరకూ మాత్రం తాము పండించిన దాంట్లో మిగులును ఉపయోగించుకొని - ఎప్పుడో ప్రభుత్వం వచ్చి రిజర్వాయరు కట్టిస్తుంది,

చెక్ డ్యాం కట్టిస్తుంది, బావులు తవ్విస్తుంది అనే పద్ధతి కాకుండా వాటిని తామే ఏర్పాటు చేసుకుంటారు. సమిష్టిగా పండించుకోవటం వల్ల కొంత ఎక్కువ మిగల్చగలుగుతారు. దాంట్లో ప్రభుత్వానికి పన్ను కట్టగా మిగిలింది డ్యామ్‌లు కట్టుకోవటానికి ముఖ్యంగా చాలా పెద్ద రిజర్వాయర్లు కట్టుకోవడానికి ఉపయోగించుకున్నారు. భూమిని చదును చేయడం లాంటి పనులకు కూడా వాళ్ళు చాలా పెద్ద ఎత్తున తమ శ్రమనే ఉపయోగించారు. తమ శ్రమతోనే చిన్న డ్యాములు కట్టుకున్నారు. మన దగ్గరయితే ప్రభుత్వం ప్రాజెక్టు మంజూరు చెయ్యాలి, ప్రపంచబ్యాంకు దగ్గరకి అప్పుకోసం పోవాలి, వాళ్ళు అప్పు ఇవ్వాలి, అప్పు ఇచ్చిన తరవాత ఎవడో కాంట్రాక్టరు ఆ ప్రాజెక్టును తీసుకోవాలి. వాడు దాంట్లో మట్టినో దేన్నో కలపాలి. అది కూలిపోవాలి. ఇవేమీ లేకుండా తమ కోసమే కాబట్టి తమ శ్రమతో తమకు మిగిలిన దాంతో వాళ్ళు కట్టుకుంటారు. భూమిలేని కూలివాళ్లు ఎవరన్నా ఉంటే వాళ్ళను కూలికి నియమించుకుంటారు. వాళ్ళకు తాము పండించిన దాంట్లో మిగిలింది ఇస్తారు.

నేను ఒక విధానంగా దీనిని చెప్తున్నాను. ఈ విధానం అమలులో అవకతవకలు, మిగిలిన విషయాలు పక్కకుపెట్టి చెబుతున్నాను. చైనా వాళ్ళు భూమిని బాగు చేసుకోవడం గురించి మీరు కూడా చాలా నవలల్లో చదివే ఉంటారు. అసలు ఏమాత్రం ఆవాసయోగ్యం కావు అనుకున్నటువంటి భూమిని కూడా తమశ్రమతో కొన్ని లక్షల ఎకరాలను చైనాలో సాగు కిందకి తీసుకువచ్చారు. ఇదంతా ఒక దీర్ఘకాలిక ఆర్థిక క్రమంలో దేనికి దోహదం చేసింది అంటే పెట్టుబడి కొరత అనే సమస్య ఏదైతే ఉంటుందో దానివల్ల విదేశాలకు గులాములు కాకుండా, తమ కాళ్ళమీద తాము నిలబడేందుకు, పెట్టుబడి కొరత అనే సమస్యను పరిష్కరించేందుకు ఉపయోగపడింది. ఉద్దేశ్యం ఏదైనా దీంట్లో వేరే రాజకీయాలు, ఆదర్శాలు లేవా అంటే ఉండొచ్చు. దీంతోపాటు ఈ కమ్యూన్‌లలో మరొక ప్రయోగాన్ని కూడా ఆ దశలో ప్రవేశపెట్టారు. అది చాలా వివాదాస్పదమైనది. విఠల్‌రాజన్‌కూడా ప్రస్తావించారు Walking on Two Legs అని. ఈ మాటను చాలా సందర్భాలలో మావో ప్రయోగిస్తారు. చైనా రాజకీయాలలో తరచుగా చెప్తారు. దీని అర్థం పెద్ద పరిశ్రమలే కాకుండా చిన్న చిన్న పరిశ్రమలు స్థానిక అవసరాలకోసం, స్థానిక వనరులతో కమ్యూన్‌లలోనే తయారు చేయటం. అవి ఎరువులు కావచ్చు, పురుగుల మందులు లాంటివి కావచ్చు. నాగలికీ వాటికీ ఉపయోగించే ఇనుప ముక్కలు కావచ్చు. స్థానికంగా చెప్పులు లాంటివి కావచ్చు. మొత్తంమీద

ఉపయోగించే స్థానిక వనరులతో స్థానికంగానే చిన్న చిన్న కంపెనీలు పెట్టుకొని వాటిని తయారు చేయటం.

దాంతోపాటు Back Yard Furnaces అని చెప్పి ఇనుము ఉక్కు ఉత్పత్తిని కమ్యూన్‌లలోనే చిన్న చిన్న Blast Furnace లు పెట్టి తయారు చేసే ప్రయోగం కూడా చేశారు. వీటిని కొంత వివరంగా పరిశీలించిన ఎకానమిస్టులు - ఆ రెండింటిని కలపకూడదు, వేర్వేరుగా చూడాలి అన్నారు. ఎందుకంటే ఈ Backyard Furnaces చాలా వరకు విఫలమయినాయి. చాలా నష్టం కూడా జరిగింది వాటివల్ల. ప్రజలకు అనుభవం రాలేదా? ఒక ఉత్సాహం రాలేదా? Furnace అంటే, Factory అంటే పట్టణాలలో ఉండే కార్మికులు చేస్తారు, మాకేం అర్థం కావు అని రైతాంగం అనుకోకుండా మేం కూడా చెయ్యగలం ఇవి అననుకోవడం మనిషికి ఆత్మ స్థైర్యం ఇస్తుంది. ఆ ధైర్యం మనిషిని మరింత సంపూర్ణమైన మనిషిగా తయారు చేస్తుంది. సోషలిజం అనుకున్నా, వేరే విప్లవం అనుకున్నా...ఏదనుకున్నా అదొక ముఖ్యమైన ఆదర్శం. ఆ ఆదర్శంలో అదొక ముఖ్యమైన అంశం. మనిషిని మరింత నిండైన మనిషిగా, నేను పొలం మాత్రమే దున్నగలను, వేరేమీ చెయ్యలేను అనుకోకుండా ఇది కూడా నేను చెయ్యగలను అనే నమ్మకం ఇస్తుంది. అది విఫలం కావచ్చు, వృథా కూడా కావచ్చు. కొన్ని వృథా అయినప్పటికీ కమ్యూన్‌ల ఆధ్వర్యంలో చిన్న చిన్న పరిశ్రమలు ఏవైతే నెలకొల్పాలని ప్రయత్నం చేశారో అవి చాలావరకు విజయవంతమయ్యాయి.

ఈ చిన్న స్థాయి పరిశ్రమలు అనేవి అక్కడ చాలా పెద్ద ఎత్తునే వచ్చాయి. చైనాకు పోయి వచ్చిన ఒక ఎకానమిస్ట్ అంటాడు - భారతదేశాన్ని చైనాని పోలిస్తే, ఇక్కడ మన Small Scale Sector అంతా కూడా ప్రభుత్వాన్ని దోచుకోవడం కోసం చిన్న చిన్న కంపెనీలు పెట్టుకోవటం, డబ్బులు తీసుకోవటం, ఎగ్గొట్టేయటం, sick అని ప్రకటించుకోవడం - ఇదే జరిగింది. కాని అక్కడ కమ్యూన్‌లలో ప్రజల శ్రమ, వాళ్ళ ఆలోచనలు, వాళ్ళకు బయటనుంచి సైంటిస్టులు నేర్పించేటటువంటి టెక్నాలజీ, వాటిని ఉపయోగించుకొని స్థానిక వనరులతో వాళ్ళు ఎన్నిటినో తయారు చేసుకున్నారు. వాళ్ళకి ఆత్మవిశ్వాసం పెరిగింది. వాళ్ళు మరింత సంపూర్ణమైన మనుషులుగా మారారు. మేధోశ్రమ, శారీరక శ్రమ అనండి లేకపోతే పారిశ్రామిక సాంకేతికత, వ్యవసాయ సాంకేతికత అనండి - ఆ తేడాలు తగ్గిపోవటానికి ఈ ప్రయోగం దోహదపడింది. ఇది వాళ్ళు బాగానే చేయగలిగారు.

ఇదే కాకుండా సోవియట్ రష్యాలో చాలా ప్రధానమైన లోపంగా వస్తూ వచ్చిన, కేంద్రీకృత ప్రణాళికా రచనను వాళ్ళు కొంతవరకు సరిదిద్దుకోగలిగారు. రష్యాలో దానివల్ల విపరీతమైన కేంద్రీకృతం జరిగి, బ్యూరోక్రసి పెరిగి - మూర్ఖమైన నిర్ణయాలు, మూఢమైన నిర్ణయాలు, వాస్తవాలతో ఏమీ సంబంధం లేని నిర్ణయాలు తీసుకోవడం జరిగింది. కొన్ని జోకులు చెప్తారు. గోర్బచేవ్ వచ్చిన తరువాతే విషయాలు బయటికొస్తున్నాయి. అప్పుడు చెప్పటానికి స్వేచ్ఛ లేదు. సోవియట్ రష్యాలో లేదు, చైనాలోనూ లేదు. మాస్కో నుంచి బూట్లు సరఫరా జరగాలి. 2500 కి.మీ. దూరంలో ఉన్నటువంటి ఒక గ్రామానికి బూట్లు వస్తాయి, వస్తాయి అని వాళ్ళంతా కాచుకొని ఉన్నారు. చలికాలం. ఒక రోజు గూడ్సు ట్రెయిన్‌లో మొత్తం బూట్లు దిగాయి. తీరా విప్పి చూస్తే అన్నీ ఎడమకాలి బూట్లే ఉన్నాయంట. కుడికాలు, ఎడమకాలు కలిపిన జత కాకుండా ఎడమకాలి బూట్లే ఉన్నాయంట దాన్నిండా. ఈ రకమైనవి చాలా జరిగాయి. చైనాలో కూడా జరిగాయి, జరగలేదని కాదు. అన్ని చోట్లా జరిగాయి. ఎవరో కొద్ది మంది వాళ్ళలో ఎంత లెక్కలు, కంప్యూటర్ పరిజ్ఞానం ఉన్నా, దేశంలోని అన్ని రకాల అవసరాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని వాళ్ళు కేంద్రీకృతంగా ప్రణాళికా రచన చేసి, దాన్ని సమన్వయం చేసుకుని, అన్నీ నిర్ణయంలా చేయగలుగుతారు అనుకోవటం సరియైన ఆలోచనే కాదు. ఆ విషయం అర్థం కావటానికి రష్యాకు చాలా కాలం పట్టింది. ఆ అనుభవాన్ని కొంతవరకు చైనావాళ్ళు నేర్చుకొని కొంతమేరకు దాదాపు రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళిక అప్పటినుంచి వికేంద్రీకరణ వాళ్ళు ప్రారంభించారు. అది ఏంటంటే పెద్ద పరిశ్రమలను మాత్రమే వాళ్ళు కేంద్రీకృతంగా నిర్వహించేవారు. చిన్నస్థాయి పరిశ్రమలన్నిట్లో కూడా రాష్ట్రాల వాళ్ళకు నిర్వహణా స్వేచ్ఛ ఉండేది. అయితే చైనాలో రాష్ట్రాలు చాలా పెద్దవి కాబట్టి అప్పటికి అది కేంద్రీకృతమే కావచ్చు, అప్పటికే బ్యూరోక్రాటిక్కే కావచ్చుగానీ అయినా ఆ మాత్రం తేడాను మొదటి నుంచి కూడా వాళ్ళు పాటించడం మొదలుపెట్టారు.

ఇక్కడ మనం కొన్ని విషయాలలో మాత్రం జాగ్రత్తగా ఉండాలి. ఎందుకంటే మెచ్చుకునే టప్పుడు మెచ్చుకోవడం ఎంత అవసరమో, democratisation లాంటి మాటలు ఉపయోగించే టప్పుడు జాగ్రత్తగా ఉండాలి. కేంద్రీకృతంగా పీకింగ్‌లోనే కూర్చొని అన్ని నిర్ణయాలు తీసుకోవడం బదులు, ఆయా రాష్ట్రాల రాజధానుల్లో కొన్ని నిర్ణయాలు జరుగుతాయనేది మంచిదే. ఇంకా క్రింది స్థాయి నిర్ణయాలు అంటే ఒక కమ్యూన్‌లో ఉపయోగించే ఎరువులు ఎక్కడ తయారు చేసుకోవాలనేది ఆ నిర్ణయం

కమ్యూన్ అడ్మినిస్ట్రేషన్ చేస్తుంది. కేవలం పన్ను ఒక్కటే ప్రభుత్వానికి కడుతుంది. లేదా తాను ఉత్పత్తి చేసే దానిలోంచి ఏమైనా ఉంటే ప్రభుత్వంతో అగ్రిమెంట్ పెట్టుకొని సరఫరా చేస్తుంది. ఇంతవరకూ ప్రజాస్వామికమే.

కానీ ఎంత సాంస్కృతిక విప్లవంలో అయినా, Great Leap Forward అయినా, మొత్తం మావో చేసిన ప్రయోగమంతా ప్రజాస్వామికంగా ఏమీ జరగలేదు. వికేంద్రీకరణ అంటే కింద స్థాయిలో నిర్ణయాలు తీసుకోవటం కొంతవరకు జరిగింది. అలాగే రాజకీయంగా తిరోగామి శక్తులను ప్రతిఘటించాలి అనుకున్నప్పుడు Right To Rebel అనే పిలుపు ఇవ్వటం ప్రతిఘటించేటటువంటి స్వేచ్ఛను, హక్కును ఇవ్వటం జరిగింది ఒక రాజకీయ సంఘర్షణలో భాగంగా. సమాజంలో దొంతర్లు దొంతర్లుగా అసమానతలు ఏవైతే ఉంటాయో వాటికి వ్యతిరేకంగా పోరాడటం, ప్రతిఘటించడం, సామాజిక సంబంధాలలో సమానత్వాన్ని పెంపొందించటం - ఆ అర్థంలో ప్రజాస్వామీకరణ ఉంది. అక్కడ కానీ పౌరులుగా ఏదైతే మనం హక్కులు స్వేచ్ఛ అనుకుంటామో... ప్రజాస్వామ్యం అనుకుంటామో వాటి ఛాయలు వెతికితే మాత్రం కష్టమే. అది మావో ఆలోచనలలో అయినా సరే, మావో ఆధ్వర్యంలో జరిగినటువంటి సాంస్కృతిక విప్లవంలో అయినా సరే. పోరాటంలో భాగంగా పోస్టర్లు వెయ్యండి అన్నాడు. కానీ అది పోరాటంలో భాగంగా మాత్రమే. అది తిరోగామి శక్తులను ప్రతిఘటించటం కోసమే. పరిస్థితులతో నిమిత్తం లేకుండా ప్రజాస్వామ్యం అని మనం అనుకునేది, అది కూడా ఒక ప్రజాస్వామ్యమే. దానికి బూర్జువా ప్రజాస్వామ్యం అనే పేరు పెట్టినా, ఏ పేరు పెట్టినా మనుషుల స్వేచ్ఛాయుతమైన జీవితానికి అది అవసరం. దాని గురించి ఒక concept గానీ ఇవేవి మనకు కనిపించవు. ప్రతిఘటించు, పోరాడు, ఎదిరించు, హక్కులు డిమాండ్ చేయి అనే పిలుపు అనేక సందర్భాలలో ఇవ్వటం జరిగింది చైనాలో. కానీ వాటికి ఒక వ్యవస్థ, ఒక గ్యారంటీ, వ్యవస్థితమైనటువంటి భద్రత - ఇవి మాత్రం మనకు కనిపించవు. ఇవన్నీ కూడా మనం దృష్టిలో పెట్టుకొని విషయాలు చర్చించుకోవాలి. మంచి చెడు మొత్తం విషయాలు కూడా మన దృష్టిలో ఉండటం అవసరం.

సరే ఇప్పుడు ఆర్థిక వ్యవస్థ దగ్గరకు మళ్ళీ వస్తే ఆ ప్రయోగాలన్నీ చేశారు. ఆ ప్రయోగాలు చేసే క్రమంలో 1952 నుంచి 1960 వరకు రష్యా వాళ్ళకు సహాయంగా ఉండింది. దాదాపు ఒక 300 ఫ్యాక్టరీలను, పారిశ్రామిక కేంద్రాలను నెలకొల్పటానికి, సాంకేతిక శిక్షణ ఇవ్వటానికి రష్యా వాళ్ళు ఒప్పుకున్నారు. కొన్ని బిలియన్ల డాలర్ల పెట్టుబడిని ఇవ్వడానికి కూడా ఒప్పుకున్నారు, ఇచ్చారు. ఆ పరిశ్రమలు సగం వరకు

పూర్తయి, మిగిలినవి సగం సగం నడుస్తూ ఉండగా రాజకీయ విభేదాల వల్ల రష్యా వాళ్ళు అకస్మాత్తుగా మొత్తం వదిలి పెట్టి వెనక్కి వెళ్ళిపోయారు. ఈ లోపల చైనాలో ఇంజనీర్లు కొంత నేర్చుకున్నారు. సాంకేతిక నిపుణులు కొంత నేర్చుకున్నారు గానీ అది సంపూర్ణం కాదు. అది సరిపోలేదు వాటిని వెంటనే వేగంగా పూర్తి చేయటానికి. సరిగ్గా అదే సమయంలో రెండు సంవత్సరాలు తీవ్రమైన క్షామం. అది ఎంత తీవ్రం అంటే Yellow river అని చెప్పి ఒక నది ఉంటుంది చైనాలో, అది ఎప్పుడూ ఎండిపోదంట. అటువంటిది 3 వారాలు చుక్క నీళ్ళు లేకుండా ఎండిపోయింది. అది అంత తీవ్రమైన క్షామం అని చెప్పుకుంటారు. ఇవి రెండూ 1959-60 గానీ, 1960-61 గానీ, ఆ రెండు సంవత్సరాలూ ఆ ప్రాంతంలో కరువు రావడం, రష్యా వాళ్ళు అకస్మాత్తుగా వెనక్కి వెళ్ళిపోవడం, దీంతో అంతవరకు జరిగినటువంటి ప్రయోగం - ప్రాథమిక పెట్టుబడి సమీకరణ, పారిశ్రామిక - అభివృద్ధి, వ్యవసాయ రంగంలో అభివృద్ధి, Land reclamation, రిజర్వాయర్లు కట్టుకోవడం ఇవన్నీ దెబ్బతిన్నాయి.

సహజంగానే ఎప్పుడైతే కరువు వస్తుందో, క్షామం వస్తుందో అంతవరకు సమిష్టిగా కలిసి పనిచేసుకుంటున్న వాళ్ళలో తేడాలు వస్తాయి, కొట్లాటలు వస్తాయి, ఘర్షణలు వస్తాయి. నా భూమి నాది, నీ భూమి నీదే పో అనుకున్నారు. ఇట్లాంటి ఘర్షణలు కమ్యూన్‌లలో కూడా వచ్చాయి. కమ్యూన్‌లలో ఏమైనా మిగిలితే ఆ మిగులును దేనికోసం ఖర్చు పెడదాము అంటే మనుషులకు ఇంకా ఆకలి అనేది సమస్యగా ఉంది కాబట్టి దాన్ని దాచిపెట్టుకుందాం అని, నాకు కావాలి, నాకు కావాలి అని ఆలోచన వచ్చి కొంచెం అవినీతి వచ్చింది. ఈ సమస్యలన్నీ కూడా కమ్యూన్‌లలో, కమ్యూన్‌ల బయటా రాజకీయాలుగా మారాయి. చివరికి రాజకీయ ఘర్షణ రూపం తీసుకొన్నాయి. ఎక్కడ దీన్ని పవర్‌స్ట్రగుల్‌గా చూస్తాము, ఎక్కడ పునాదిలో ఉన్న సంక్షోభంగా చూస్తాము అంటే రెండింటికీ ముడి తప్పనిసరిగా ఉంటుంది. అది అర్థం చేసుకుంటే ఇదా, అదా అనే చర్చ అనవసరం అవుతుంది. దాదాపు మొదటినుంచి చైనా కమ్యూనిస్టు పార్టీ లోపల మావో ఎప్పుడూ ఒక మైనార్టీగానో, ఒక బలహీనుడుగానో ఉంటూ వచ్చాడు. ఆయన మీద విమర్శ ముందుకు వచ్చింది. 1961 నుంచి 64, 65 వరకు సమిష్టి క్షేత్రాలను పూర్తిగా కాదు, కొంత వరకు ప్రైవేట్‌పరం చెయ్యడం, ప్రైవేటు ప్లాట్లు కావాలంటే పెట్టుకోవచ్చు అని చెప్పడం - ఒకప్పుడు మీరు ఈ సమిష్టి క్షేత్రానికి ఎంత భూమి ఇచ్చారో దాన్ని జ్ఞాపకం పెట్టుకొని దాని ప్రకారం మీరు కొంత అదనంగా తీసుకోవచ్చు వంటి ఏర్పాట్లు, మార్పులు జరిగాయి. లేదా పండించిన దాంట్లో కొంత

మాత్రం ప్రభుత్వానికి ఇచ్చి మిగిలిన దాన్ని మీరు స్వేచ్ఛగా బయట అమ్ముకోవచ్చు అని చెప్పారు. వీటితో నల్లబజారు విపరీతమై ప్రభుత్వం అదుపు చేసే ధర కంటే 30 రెట్లు, 40 రెట్లు, 50 రెట్లు ఎక్కువ ధరకు అమ్మడు పోవడం - ఇవన్నీ కూడా చైనాలో ఒక 2, 3 సంవత్సరాల పాటు జరిగింది. ఈ నేపథ్యాన్ని మనం - అంటే ఆర్థిక పెట్టుబడి సంచయం ఏర్పడటం, పారిశ్రామికీకరణ, వ్యవసాయ, పారిశ్రామిక, ఆర్థిక రంగాలలో పురోగమనం - వీటిని పునాదిగా పెట్టుకొని ఆలోచించుకుంటూ వస్తే....ఎందుకంటే అదొక ప్రధాన సమస్య. వేరే పవర్ స్ట్రగుల్ ఉన్నా, ఆదర్శాలు ఉన్నా, సోషలిజం నిర్మాణమున్నా అన్నీ దీంతో ముడిపడి ఉండవలసినవే కాబట్టి అక్కడినుంచి చూసుకుంటూ వస్తే సాంస్కృతిక విప్లవం కాలం దగ్గరకు వచ్చేటప్పటికి ఈ పరిస్థితి కనిపిస్తుంది.

అప్పుడు మళ్ళీ ఒక పిలుపు. దేశం పెట్టుబడిదారీ దిశవైపు వెనక్కి వెళ్ళిపోతూ ఉంది. మళ్ళీ దానిని Great Leap Forward కంటే ఇంకింత ఎక్కువ చైతన్యంగా ముందుకు తీసుకొనిపోయి సోషలిస్టు సంబంధాలను నెలకొల్పటం ద్వారా మన ఆర్థిక సమస్యను పరిష్కారం చేసుకుందాము అని మావో పిలుపునిచ్చారు. రాజకీయ రూపంలో Bombard the Head Quarters - పార్టీ నాయకత్వం వెనకబడి పోతోంది కాబట్టి, తిరోగాములు అయిపోతున్నారు కాబట్టి, పెట్టుబడిదారీ మార్గీయులు అయిపోతున్నారు కాబట్టి వాళ్ళ మీద దాడి చేయండి. పార్టీ కేంద్ర నాయకత్వం మీద మాత్రమే కాదు, ప్రతి ఫ్యాక్టరీలో, ప్రతి కమ్యూన్‌లో అన్ని చోట్ల కూడా అధికారంలో ఉండేవాళ్ళు - వాళ్ళు పార్టీ వాళ్ళుగానీ, వేరే ఎవరయినాగానీ - వాళ్ళమీద, వాళ్ళ తిరోగమనం మీద దాడి చేయండి అని మావో పిలుపు ఇవ్వడం, సాంస్కృతిక విప్లవం ఆ రకంగా ప్రారంభం కావటం, దీన్ని నేపథ్యంగా పెట్టుకొని చూస్తే మనకు అక్కడ లింక్ కనిపిస్తుంది.

ఇక్కడ మళ్ళీ మనం వెనక్కిపోయి ఇంకో ప్రశ్న వేసుకోవాలి. సరే 1961-64 వరకు ఒక రకమైన నూతన ఆర్థిక విధానం అమలులోకి వచ్చింది. ఎందుకు మావో దాన్ని ప్రతిఘటించాడు? తన ప్రతిఘటనను ఆయన ఏరకంగా సిద్ధాంతీకరించాడు? ఆయన కేవలం అధికారం కోసమే చేశాడనుకుంటే - దాన్ని కాసేపు పక్కన పెడదాం - ఏరకంగా సిద్ధాంతీకరించాడు? ఆ సిద్ధాంతీకరణ నుంచి మనం నేర్చుకునేది ఏముంటుంది? ఆ సిద్ధాంతీకరణలో ఉండే విలువైన విషయం ఏముంది? అది మనకు ముఖ్యమైన సంగతి అవుతుంది. ఏ రకంగా దాన్ని అర్థం చేసుకున్నాడనే ప్రశ్న మనకు

వస్తుంది. పొద్దున కొంత చర్చ వచ్చింది. పాలిటిక్స్ ఇన్ కమాండా, good politics in command and improve production అని మావో అన్న విషయం అంజయ్య గారు గుర్తించలేదు అని కొంత చర్చ వచ్చింది. సుబ్రహ్మణ్యం కొంత వివరణ ఇచ్చాడు. నేననుకుంటా ఒక పాయింట్ అందరమూ మిస్ అయ్యాం - ఒక కీలకమైన పాయింట్. ఆ పాయింట్‌ను మొదట్లో కొంత ప్రస్తావించాను, మళ్ళీ ఇక్కడ చెప్తాను.

ఉత్పత్తి శక్తుల మీద ఆధారపడే ఉత్పత్తి సంబంధాలు ఉంటాయి. అయినప్పటికీ కూడా కొంత స్వతంత్రంగా ఉంటుంది కాబట్టి ఉత్పిత్తి సంబంధాల గురించి విడిగా కూడా మాట్లాడొచ్చు అనో అటువంటిది కాదు ఇక్కడ. ఉత్పత్తి సంబంధాలు మార్చటం ద్వారానే ఉత్పత్తి శక్తులు మరింత ఎక్కువగా అభివృద్ధి చేయగలుగుతాము అనే ఆలోచన కూడా మావోలో ఉంది. అది కరెక్టా, కరెక్టు కాదా, ఇది మార్క్సిజం అవునా కాదా అనేది పక్కకుపెడదాం. మావో ఆలోచనలను మార్క్స్ రిఫరెన్స్ పాయింట్ చేసుకొని రైటా - తప్పా అని చూస్తామా? లేక మావో ఆలోచనలైనా, లెనిన్ ఆలోచనలైనా, మార్క్స్ ఆలోచనలైనా - అన్నిటినీ కూడా సోషలిజం అనే ఆదర్శానికి రిఫరెన్స్ చేసుకొని ఎవరు ఎంతవరకు కరెక్టు అని ఆలోచిస్తామా....అనేది కూడా ఒక చర్చకావచ్చు. మార్క్సనే ఎందుకు ప్రాతిపదికగా తీసుకోవాలి? అది కూడా ప్రశ్నే కావచ్చు. మావో ఆలోచనలో ఒక అంశం ఏముంది అంటే ఉత్పత్తి సంబంధాల విప్లవీకరణ అనేది విపరీతంగా వెనకబడిఉంటే అది పునాదిని వెనక్కి లాగుతుంది కాబట్టి ఉపరితలాన్ని కూడా విప్లవీకరించాలి. అనేక సామాజిక సంబంధా లుంటాయి. వాటిని మార్చకపోతే మనం పునాది ఎంత అభివృద్ధి చేసినా సరే సమాజం వెనక్కిపోతుంది. కాబట్టి వాటిని మార్చాలి. ఉత్పత్తి శక్తులు - ఉత్పత్తి సంబంధాలు, పునాది - ఉపరితలం అనేవి one to one గా ఉండవు. కొంత స్వేచ్ఛ ఉంటుంది. కొంత స్వయం ప్రతిపత్తి ఉంటుంది. కాబట్టి విడిగా దాని గురించి ఆలోచించాలి అనే కాకుండా ఉత్పత్తి శక్తుల్లో పురోగమనం కావాలంటే కూడా ఉత్పత్తి సంబంధాలను మరింత విప్లవీకరించాలి. ఉపరితలాన్ని విప్లవీకరించాలి. దాని ద్వారా మనుషుల్లో వచ్చేటటువంటి చైతన్యమూ, ఆలోచనా, మరింత నిండైన మనుషులు కావటం, మరింత బాధ్యతాయుతమైన మనుషులు కావటం, తమ జీవితాల మీద తమకు కంట్రోల్ అనేది పెరగడం....ఇవన్నీ ఉత్పత్తి శక్తుల పురోగమనానికి దోహదం చేస్తాయన్న ఆలోచన కూడా మావోకు ఉండింది.

మావో రచనల్లో చాలా సందర్భాలలో మనకు అది స్పష్టంగానే కనిపిస్తుంది. ఒక ఫ్యాక్టరీలో కార్మికులు ఉంటారు. ఏ సూపర్‌వైజరో వచ్చి, ఇంజనీరో వచ్చి ఇట్లా

చేయండి, అట్లా చేయండి అంటే పని చేస్తూ ఉంటారు అనుకుందాం. ఆ సంబంధమే ఉండకూడదు, అది పోవాలి. సూపర్‌వైజర్ అంటూ ఎవరైనా ఉన్నా సరే ఆ సూపర్‌వైజర్‌తో ఫ్యాక్టరీ కార్మికులు కూడా కలిసి ఉండాలి. అందరూ కలిసి ఫ్యాక్టరీని నడపాలి అనే ఆలోచనే ఒక సోషలిస్టు ఆలోచన, ఒక పురోగామి ఆలోచన. విడిగా కూడా దాన్ని కాంక్షించవచ్చు, కాంక్షించాలి. కానీ ఆ రకమైన ఆలోచన అమలు చేయడం ద్వారా కార్మికులకు పెరిగేటటువంటి బాధ్యత, కార్మికులకు పెరిగేటటువంటి భాగస్వామ్యం - ఇది మరింత ఎక్కువ ఉత్పత్తి చేయటానికి, ఉత్పత్తి శక్తులను మరింత ముందుకు తీసుకొని పోవటానికి, మరింత సృజనాత్మకంగా పనిచేయటానికి దోహదం చేస్తుంది.

ఎక్కువ పెట్టుబడిపెట్టి హెవీ ఇండస్ట్రీని మీరు అభివృద్ధి చేస్తే కదా ఆర్థిక వ్యవస్థ ఆధునికం అయ్యేది. మీరు కమ్యూన్‌లలో ఫెర్టిలైజర్స్, కమ్యూన్‌లలో పెస్టిసైడ్లు అంటే ఎప్పుడు అభివృద్ధి అవుతారు అని అంటే సంప్రదాయకంగా వేపగాని, మరొకటిగాని, వీటికుండేటటు వంటి క్రిమి సంహారక లక్షణాలు ఏవైతే రైతాంగానికి పరిచయం ఉంటాయో వాటినుంచి చిన్న టెక్నాలజీని అభివృద్ధి చేసుకుని, కొన్ని పురుగు మందులు తయారుచేస్తారు. ఎరువులు తయారు చేస్తారు. చైనాలో, మనం ఎట్లాగైతే పశువుల పేడ వాడతామో, వాళ్ళు ఎరువుగా పందుల మలాన్ని ఎక్కువగా వాడతారు. ఆ ఎరువు నుంచి మనం ఇంకెంత ఆధునికమైన ఎరువులు తయారు చేయగలుగుతామో వాళ్ళు ఆలోచించుకోగలుగుతారు. ఇదేం చేస్తుంది, కేవలం ఎరువులు సప్లయ్ చేయటం మాత్రమే కాదు, వాళ్ళను చిన్న చిన్న సైంటిస్టులను చేస్తుంది. మరింత నిండైన జీవితాన్ని వాళ్ళకిస్తుంది. మరింత బాధ్యతాయుతమై నటువంటి అస్థిత్వాన్ని వాళ్ళకిస్తుంది. ఒకవైపు ఇదే ఒక కాంక్షణీయమైన పురోగమనం అని, మరొక వైపు ఇది ఉత్పత్తి శక్తులను మరింత అభివృద్ధి చేయడానికి దోహదం చేస్తుంది అనే ఆలోచన కూడా మావోలో ఉంది. దీన్ని మళ్ళీ the problem of capital accumulation, the problem of capital formation, developing economy కి పెట్టుబడి ఎక్కడినుంచి రావాలి అనే ప్రశ్నకు లింక్ చేసుకుంటే అమెరికా నుంచి పెట్టుబడి అక్కర్లేదు మాకు; రైతాంగాన్ని దోచుకొని సోవియట్ రష్యాలో చేసినట్లుగా ఆ రకంగా పెట్టుబడి సేకరించాల్సిన అవసరం లేదు మాకు, ఉత్పత్తి సంబంధాలను ఉపరితలాన్ని విప్లవీకరించటం ద్వారా, సమాజంలో అరలు, అరలుగా, దొంతర్లు దొంతర్లుగా ఉన్న అనేక రకాల అసమానతలను పోగొట్టడం ద్వారా మనుషుల్లో పెరిగే చైతన్యం ఏదైతే ఉంటుందో దాంతో వాళ్ళు మరింత ఎక్కువగా పనిచేస్తారు. ఆ ఎక్కువగా పని చేయడమే వారికున్న ఆ గ్యాప్‌ను, ఆ పెట్టుబడి లేమిని

తీరుస్తుంది అనే రకంగా కూడా మావో ఆచరణనుంచి, చైనా ఆచరణ నుంచి సిద్ధాంతీకరించడం జరిగింది. ఇట్లే జరిగిందా? ఇంత బాగా జరిగిందా అంటే నేనూ అలా అనుకోవటం లేదు. ఎందుకంటే మనుషులన్నాక రకరకాల ఘర్షణలు ఉంటాయి. రాజకీయ ఘర్షణలు ఉంటాయి. వ్యక్తిగత స్వార్థాలు ఉంటాయి. చాలా వైఫల్యాలు జరిగినట్లుగా - ముఖ్యంగా Great Leap Forward లో - మనకు తర్వాతి కాలంలో తెలుస్తూ ఉంది. కాని ఈ ఆదర్శం నుంచి, ఈ దృక్పథం నుంచి, ఈ ఆలోచననుంచి ఒక సూత్రీకరణ వచ్చింది. ఆ సూత్రీకరణ సమాజాన్ని ముందుకు తీసుకుపోవటానికి ఉపయోగపడే ఒక ఆలోచన. అది మనకు ఉత్తేజాన్ని ఇస్తుంది. అందుకే నేను మొదట్లో అన్నట్లుగా విఠల్‌రాజన్‌గారు చెప్పినట్లే సాంస్కృతిక విప్లవం అనే ఆలోచనే మనకు ఇచ్చే ఉత్తేజం - అదే ఒక రాజకీయ శక్తి.

పదార్థము, చైతన్యము అనే వాటిని అంత సింపుల్‌గా చూడకూడదు. పదార్థము నుండి చైతన్యము వస్తుంది, పదార్థము లేకపోతే చైతన్యం రాదు అనుకోవటం సరైంది కాదు. జ్ఞాన సిద్ధాంతాన్ని మరింత సంక్లిష్టంగా అర్థం చేసుకోవాల్సిన అవసరం ఉంది. అందుకోసమే ఆదర్శాలుగానీ, ఉత్తేజంగానీ, నైతికతగాని, అవి - ఆ నీతి epistemology లో భాగం కావాలి. It is part of our cognitive process. అది వేరే చర్చ అనుకోండి. ఆ జ్ఞాన సిద్ధాంతం మీద చర్చ, ఆ ఉత్తేజం అనేది సాంస్కృతిక విప్లవాన్ని ముందుకు తీసుకుపోవడానికి మనకు ఉపయోగపడే ఒక సందేశం ఇస్తుంది. కమ్యూన్‌లలో ఉత్పత్తి, ఉత్పత్తికి కావలసిన ఏర్పాట్లు చేయడం మాత్రమే కాకుండా సమాజంలో అనేక ఇతర రకాల అసమానతలు ఏవైతే ఉంటాయో వాటిని ప్రయత్న పూర్వకంగా పోగొట్టే క్రమం ఒకటి సాంస్కృతిక విప్లవ కాలంలో ప్రారంభం అయింది. ఇది మళ్ళీ Economy కి లింక్ అయింది అని చెప్పటం కోసమే ఈ విషయాలు చెప్తున్నాను.

మావో Unconventional గా ఆలోచించాడు అని చలసాని ప్రసాద్‌గారు ముందు చెప్పి తరవాత ఎందుకో సర్దుకున్నారు. సర్దుకోవాల్సిన అవసరం ఏమీ లేదు. Unconventional గానే ఆలోచించాడు. Conventional అంటే సంప్రదాయం, ఏది సంప్రదాయం? మార్క్స్ నుంచి లెనిన్ దాకా, స్టాలిన్ దాకా ఒక సంప్రదాయం ఉంది. మావో దానికి భిన్నంగానే ఆలోచించాడు. ఆ భిన్నత్వంలో దాంట్లో తప్పులు, దాంట్లో లోపాలు ఉండొచ్చు. ఉదాహరణకు ఆయన వ్యక్తి పూజను విపరీతంగా ప్రోత్సహించిన తీరు. విఠల్‌రాజన్‌గారు వ్యక్తి పూజ Gang of Four చేశారు, మిగిలిన వాళ్ళూ అలా చేశారు అన్నారు గానీ, మావో దానిని ప్రోత్సహించాడు. ప్రోత్సహించానని ఒప్పుకున్నాడు

కూడా. అదొక రాజకీయ ప్రయోజనం కోసం పనికి వచ్చింది అని నమ్మిన వాళ్ళలో నేను కూడా ఒకడిని ఒకప్పుడు. అది తప్పని ఇవ్వాళ అనుకుంటున్నా. ఎందుకంటే చైనాకు పోయి వచ్చిన చాలామంది సానుభూతి పరులు కూడా చెప్తున్నది ఏమిటంటే అదేమిటో గానీ చైనాలో జనంతో మాట్లాడితే అప్పటి ప్రభుత్వ విధానం ఏముంటుందో దాన్నే ప్రజలందరూ చెప్తారట. జోన్ రాబిన్‌సన్ లాంటి వాళ్ళు, విలియం హింటన్ లాంటి వాళ్ళు - వీళ్ళు అదే చెప్తారు. సాంస్కృతిక విప్లవ సమయంలో అయినా అంతే, ముందైనా అంతే, తరవాత అయినా అంతే, ఇవ్వాళ పోయినా అంతే. ప్రభుత్వ విధానం ఏమిటో అదే చెప్తారు జనం. అంటే ఏమవుతుంది? వ్యక్తి పూజ రాజకీయ అవసరాల కోసం, ప్రయోజనాల కోసం ఒకప్పుడు ఉపయోగించుకున్నాడులే, పోనీలే అనుకుందాం అనుకున్నా అది మరి ప్రజల చైతన్యానికి అడ్డం రాదా? ప్రజల్లో చైతన్యం లేకపోవడాన్ని అది కప్పేయదా? ఇవన్నీ కూడా ప్రశ్నలే.

అందువల్ల Unconventional అనేదాన్ని ఒప్పుకుంటూ కూడా విమర్శనాత్మకంగా చూడటం అవసరమే. అయితే Unconventional అని ఒప్పుకోవటం కూడా అవసరమే. ఆ అసంప్రదాయకమైనటువంటి మావో ఆలోచనలో ఒకటి ఏమిటంటే కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ చేతికి రాజ్యాధికారం వచ్చిన తరవాత కూడా - అంటే మామూలు కమ్యూనిస్టు పరిభాషలో కార్మిక నియంతృత్వం వచ్చిన తరవాత కూడా - సంఘర్షణ అనేది కొనసాగుతుంది అని. అది శత్రుపూరితమైన సంఘర్షణ కూడా కావచ్చు. రాజ్యం పైన కమ్యూనిస్టు పార్టీకి లేక కార్మిక వర్గానికి అధికారం వచ్చిన తరవాత కూడా ఇంక అంతా సాఫీగా అయిపోతుంది, చిన్న చిన్న సంఘర్షణలు, చిన్న చిన్న సమస్యలు మాత్రమే ఉంటాయి అని అనుకోవడానికి ఏమీ లేదు; సమాజంలో ఎన్నో రకాల అసమానతలు ఉంటాయి; ఆ అన్ని రకాల అసమానతల మీద కూడా పోరాటం చేయాల్సి ఉంటుంది. ఈ అసమానతల మీద పోరాటం చెయ్యకపోతే తిరోగమనానికి, ప్రతీఘాతుక విప్లవానికి తిరిగి మళ్ళీ పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ ఏర్పడటానికి మార్గం సుగమం అవుతుందనే పాఠాన్ని మనం తీసుకోవచ్చు......

(అసంపూర్ణం. కొనసాగింపు ప్రసంగం సరిగా రికార్డు కాలేదు.)

(మార్క్సిస్ట్ అధ్యయన వేదిక - బెజవాడ, 1-1-1994)